

ritia intepuit et obdormivit humana? Cui Judæo id negares, o homo, qui in vanum accepisti nomen Domini nostri Jesu Christi? cui sacrilego dare quidquid habes, pro centuplo cunctararis? Sed execrabilis tibi est manus Domini, ut nullam ab eo commutationem recipere, non ei in ratione dati vel accepti communicare penitus acquiescas. An forte non ex odio, sed ex incredulitate detrectas? Nam id mihi, fateor, credibilius est. Nemo enim perire magis optaret minimæ cujuscumque consolationis obtentu, **306** quam maxima cum exultatione salvari. Sed non est omnium fides, ne eorum quidem qui nomine tenus sunt fideles. Poteram sane multorum vobis exempla proponere, multos producere testes, qui id profecto, sicut credidere, sic sentiunt; sicut audiverunt, sic experiuntur. Abundat hujusmodi testimoniis, hujusmodi carbonibus desolatoriis omnis natio, regio omnis et omnis lingua, ubicunque sanctorum congregatio est. Sed quando humanis credat experimentis, qui Veritati non credit promittenti? Illud ego vehementius arbitror admirandum, quod fideles magis in maximo, quam in modico videamini. Num ei difficile est dare centuplum in præsentia, qui daturus est vitam æternam in futuro? Qui daturus est quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, non modo centuplum dare potest?

XLVII. — De labore ficto.

58. Sed quomodo, inquis, possunt hæc fieri? Qua ratione accipit centuplum, qui nihil sibi reliquit ex omnibus? Nempe hoc est quod paulo ante commemoravi: *Tollite jugum meum supervos, et invenietis requiem* (Matth. xi, 29). Mira novitas, sed ejus qui nova omnia facit. Jugum tollens invenit requiem; relinquens omnia, centuplum habet. Noverat hoc et ille nimirum homo secundum cor Dei, qui ei loquebatur in Psalmo: *Numquid adhæret tibi sedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto?* (Psal. xciii, 20.) An non fictus in præcepto labor, onus leve, suave jugum, crux inuncta? Hujus rei sacramentum est, quod in dedicatione ecclesiarum depictas in pariete cruces oleo sancto pontifex linit. Sic et olim quando Abrahamæ dictum est, *Tolle filium tuum quem diligis Isaac, et offeres mihi eum in holocaustum* (Gen. xxii, 2), labor fictus est in præcepto. Oblatus siquidem Isaac sanctificatus est, non mactatus. Et tu igitur si vocem Domini audieris intus in animo, e. dicatur tibi ut offeras tuum Isaac, tuum quodcumque est gaudium immoles Deo (interpretatur enim Isaac Gaudium seu Risus); fideliter et constanter obedi. Ne timeas: nimirum etsi rem grandem tibi dicit propheta, facere debes, et obtemperandum ei per omnia, etiamsi oportuerit ipsum Isaac jugulari. Nunc autem quidquid affectio propria judicet, securus esto, non Isaac, sed aries morietur; non peribit tibi lætitia, sed contumacia, cujus utique cornua vepribus hærent, et sine punctationibus anxietatis esse non potest. Tentat enim te Dominus Deus tuus, nec mactabitur Isaac, ut opinaris: vivens vivet, sed

elevatus utique super ligna, ut in sublime gaudeas: nec in carne propria, sed in cruce Domini gloriaris, per quem nimirum crucifixus et ipse es, sed crucifixus mundo, nam ei vivis.

XLVIII. — De nigredine et decore sponsæ.

59. Hæc nimirum conversatio perfectorum, hæc sanctorum vita, hæc gratia spiritualis. Denique *tanquam tristes, inquit, semper autem gaudentes: tanquam nihil habentes, et omnia possidentes: tanquam morientes, et ecce vivimus* (II Cor. vi, 10, 9). *Qui videbant me foras, fugerunt a me* (Psal. xxx, 42), dicit et filia regis, ea utique cujus gloria omnis ab intus est. Unde et clamitat in Cantico canticorum adolescentulas revocans, quas exteriori sua incompositione deterritas videt: *Nigra sum, sed formosa, filia Jerusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. Nolite me considerare quod fusca sim, quia decoloravit me sol* (Cant. i, 4, 5). Ac si manifeste spiritualis quispiam dicat, teneras et infirmas mentes exhortans: Quid laboriosa quæque et humilia conversationis nostræ tam sedule numeratis? Saga cilicina sunt, et pelles arietum rubricatæ, quibus interior ille splendor et interna tegitur gloria, ut illæsa a pulveris et imbris injuria conservetur. Nolite me considerare quod fusca sim, nolite pavere, nolite mirari. Neque enim tristitiæ aut necessitatis est exterior iste neglectus et nigredo forinseca, sed occulti splendoris et exultationis internæ. *Decoloravit, inquit, me sol, lux interior exterioris impatiens.* Nimirum ignis est, et inania folia non admittit. Alioquin aut exuri folia, aut certe, si prævaluerint, ignem exstingui necesse est. Quod quidem omnino cavendum **307** Apostolus docet: *Spiritum, inquit, nolite exstinguere* (I Thess. v, 19). Magis autem id Christus prohibet, volens eum vehementer accendi (Luc. xii, 49). Igitur sponsa quidem nigra est, sed formosa: Apostoli tanquam tristes, semper autem gaudentes: ipsi Christo, si Judaicis consideretur oculis, non erat species neque decor. E contra sane alios dealbatis Veritas comparat monumentis, foris quippe splendidos et nitentes, intus sordidos et fetentes. *Ambulant enim in stolis, et primas, ut dictum est, cathedras amant, gloriosi, honorati, et magni in oculis hominum: intus autem, ubi Deus videt, pleni avaritia, invidia, ambitione, superbia, luxuria fortasse nonnulli* (Matth. xxiii, 5-7, 27, 28). Quando enim talibus detur pretiosum illud continentia munus, nisi forte ad iudicium et condemnationem, ne quando paveant, et respiscant, et convertantur a studiis suis, sed obdormiscant in peccatis, et deterius pereant ex ipsa sua irreverentia et securitate?

XLIX. — Quomodo egestas interior foras ejiciat.

60. Sane ut exercitii spiritualis et curæ cordis indicium evidens est contemptus exteriorum, sic eorumdem sollicitudo certum nihilominus signum est mentis incultæ: scriptum quippe est, *In desideris est omnis otiosus* (Prov. xxi, 25); et item, *De stercoribus boum lapidabitur piger* (Eccli. xxii, 2). Væ, væ miserol

dum stercoratur, putatur ornari. Bos erat Paulus, trituranus in area Domini, et suum utique agnoscens possessorem: unde et dicebat, *Propter Christum omnia detrimentum feci, et arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam* (Philipp. iii, 8). Hæc amplexatur stercora, etiamsi quondam nutritus fuerit in croceis (Thren. iv, 5); his lapidatur stercoribus piger, qui Christum lucrifacere negligens, corde vacuo et deserto foras cogitur evagari. Siquidem famis necessitate Jacob patriarcha descendere in Ægyptum (Gen. xli, 6); et prodigus ille filius servire porcis, esurire siliquas egestate coactus est (Luc. xv, 15, 16).

L. — De verme qui non moritur.

61. Sed quid dicit Scriptura? *Habenti dabitur, et abundabit: non habenti autem, et hoc ipsum quod videtur habere, auferetur ab eo* (Matth. xiii, 22). Arescet fenum, et decidet flos: ipsæ quoque fenestræ claudentur, ut nihil ultra terrenæ valeant consolationis haurire; denique, *Arguam te, ait Dominus, et statuam contra faciem tuam* (Psal. xlix, 21). Quid illud confusionis erit, quid miseræ, quid doloris, quando, dissipatis foliis et dispersis, universa nudabitur turpitudine, revelabitur ignominia, sanies apparebit; quando jam immortalis factus internus ille conscientia vermis, tota malignitate corrodet; sed non consumet animam infelicem; nec erit omnino dissimulationis locus, aut spes ulla consolationis? Quid enim causæ est quod ne modo quidem conscientia stimulos sustinere aliquatenus possunt, sed avertunt oculos cordis, et ad consolationes miseræ convertuntur, aut certe simulationibus aliquibus decipiunt semetipsos, et mentitur iniquitas sibi: nisi quod intolerabilis ille est cruciatus (licet adhuc blandiatur sps et extenuet omnino dolorem), dum sibi ipsis pro libitu tempora metiuntur, et omne quod agunt facile diluendum, deserendumque quod appetunt, temeraria præsumptione promittunt? Sed et ipsa consuetudine et incuria stupidi et insensati corde, fere nihil sentiunt: quæ quidem omnia longius aberunt, ubi fiet quod scriptum est: *Arguam te et statuam contra faciem tuam.*

LI. — Quod aliter spiritum nostrum corporalia quam spiritualia tangunt.

62. Quanto enim sibi vicinior, et naturali necessitudine charior anima carne sua est, tanto acrius doleat necesse est, et molestius ferat propriam quam corpoream læsionem, ubi a stupore isto et insensibilitate fuerit excitata: sicut e contra bona propria, et delicias spirituales, internamque animi voluptatem ubi contigerit experiri, eo utique delectabilius amplectatur, jucundiusque fruatur oportet, quo proprius et expressius eam tangunt, nec exterius mendicantur. Nemo quippe **308** eo modo jumentum sui, quo corporis sui, refectione poterit delectari. Placet quidem et illa: sed longe aliter ista sapit, aliterque sentitur. Quod si jumentum animæ corpus esse fateris, eadem utique ratio tibi observanda est et in ipsis. Noli ergo errare, noli seduci,

ut in corporalibus credas spiritum posse magis quam in spiritualibus oblectari. Vel humanam consule rationem, si fides in te penitus obdormivit.

LII. — De tribus in carcere, et tribus in cruce.

63. Tres in carcere quondam fuisse legimus, tres in cruce. Joseph siquidem cum pincerna et pistore regis carcerali custodiae mancipatus; Christus verus Joseph cum duobus utique sceleratis reputatus est. Et illi quidem in carcere videre somnia, et audire interpretationem: isti in cruce verba locuti sunt, et unus accepit promissionem. Priorum siquidem alter propinabat regi, et audivit: *Restitueris in gradum pristinum.* Alter pascebat aves [al. corvos], et responsum mortis accepit (Gen. xl). Ipsi quippe sunt porci, quos pavit ille prodigus adolescens (Luc. xv, 15). Spurci siquidem et elati merito porcorum et avium nomine designantur. Porro eorum qui crucifixi sunt cum Salvatore, alteri utique confitentis dictum est, *Hodie mecum eris in paradiso*; alteri blasphemantis, non quidem a Domino (neque enim tunc ille judicabat quemquam), sed a socio responsum est, *Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es?* Quid ergo putamus, quid duobus illis, quorum alteri dictum est, *Restitueris post tres dies*; alteri, *Hodie mecum eris in paradiso*, præter ipsam sane dilationem interim potuit esse molestum? Quid vero illum potuit delectare, cui dictum est: *Truncato capite post triduum suspenderis, avium esca futurus?* Sane in hoc positi sumus omnes, et nemo nisi in carcere, sine cruce interim [al. interiori] nemo: quippe ubi nec innocens invenitur immunis, quando peccator requiem speret? Cæterum si quis volens sustinet et dicit, *Nos quidem juste* (Luc. xxiii, 39-43), mercedem habebit: sin autem invitus et blasphemans, et negans Deum factis, duplex ei contritio est. Si quis testimonium habet salutis, etiam et caro ejus requiescit in spe, et Prophetæ farinula pulmentum condit atque dulcorat, ut in olla jam non mors, sed vita sit (IV Reg. iv, 41).

LIII. — Quod sine exceptione centuplum promittitur.

64. Denique nemo sanæ mentis ampliorem esse in vitiis credat, quam in virtutibus delectationem, præsertim cum sit Deus virtutum, totius veræ jucunditatis fons, lætitiæ et exultationis origo. Neque enim carni seu mundo aut maligno principi, sed Christo utique servire, regnare est. Audi hominem de propria utique experientia perhibentem fidele testimonium Veritati: *In via, inquit, testimoniorum tuorum delectatus sum sicut in omnibus divitiis* (Psal. cxviii, 14). Quid erit in patria, si tanta est copia delectationis in via? Sic et Apostolus, non in spe solum, sed etiam in tribulatione docuit gloriari (Rom. v, 2, 3). Ille quidem sic, ait amicus hujus sæculi, auctoris sæculi inimicus, ille quidem sic: ego forte non ita. Delicatus sum, homo peccator sum, nec subsistere in tanto labore sine gratia multa, nec ipsam gratiam valeo promereri. Quasi vero gratia non sit gratia, sed operum merces, quasi non omnes peccaverint, aut non omnes

egeant gratia Dei. Æstimas, o homo, quia personarum acceptio sit apud Deum, et non omnes omnia relinquentes tam copiose consoletur? Noli esse incredulus, acquiesce vel Veritati, de cuius testimonio nulli licet dubitare fideli: *Et omnis, inquit, qui reliquerit patrem, aut matrem, aut domum, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet* (Matth. XIX, 20). Neminem Christus excipit. Miseri igitur qui dicunt, Præter nos; qui excludunt semetipsos et excipiunt a beneficio generali. Nimirum indignos se iudicant multo magis vitæ æternæ, qui nec ipsum quidem centuplum sperant. Sed quia Deus verax est qui promittit, homo itaque mendax est qui diffidit.

309 L.V. — *De his qui videntur omnia reliquisse, nec centuplum habent.*

65. *Et omnis qui reliquerit patrem, aut matrem, aut domum, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit.* Facile ego poteram contradictionem sustinere linguarum, si id loquerer ex me ipso; siquidem non percipit carnalis homo quæ sunt spiritus Dei, sed stultitia illi videntur (I Cor. II, 14). Nunc autem ipse id loquitur, cuius verba, etiam cælo et terra transeuntibus, non transibunt (Luc. XXI, 33). Sed audivi, ait homo qui perditionis suæ occasionem, et, ut vulgo dicitur, festucam quærit unde sibi eruat oculum; audivi, inquit, de illo et illo qui reliquerant omnia, et ad vomitum sunt reversi; quomodo illi acceperunt centuplum? Exsurge, Domine, iudica causam tuam. Et istorum nempe calumnia, et murmur ipsorum qui forte omnia relinquare visi sunt, minime tamen centuplum acceperunt, non contra nos, sed contra te est, qui dixisti: *Omnis qui reliquerit patrem, etc. centuplum accipiet.* Quid tamen dicimus? An ex collegio discipulorum reprobari quis potest, nisi loculos habens? Sunt enim loculi non modo pecuniæ, sed propriæ voluntatis. Scrutetur proinde vias suas et studia sua, qui promissam centupli gratiam sibi deesse causatur: nec dubium quin inveniat angulum, et diversorium, reclinatoriumque, non quidem Filii hominis, sed aut foveam vulpis, aut volueris nidum. Magis autem perfectius, obsecro, relinquat omnia, et solum sequatur Christum, jactans cogitatum suum in eo, enutriendus ab eo, et centuplum sine dubio percepturus. Neque enim potest solvi Scriptura, quæ tam certa veritate subnixa, omnibus id sine exceptione promittit. Nihil sibi retineat, nihil suis, ne modicum fermentum totam massam corrumpat (I Cor. V, 6). Sunt enim qui sibi retinent aliquid, Dominicæ vocis obliti, qui non suam venit facere voluntatem: et in ipsis quoque sanctorum collegiis proprio aut desiderio, aut fortasse consilio importunius adhærentes, sciolos sese faciunt, de se sibi aliquid retinentes, quos penitus abnegasse, et divinæ providentiæ, ac obedientiæ patrum, consilii quoque spiritualium vivorum debuerant commisisse. Sunt qui propinquis

retinent et amicis quod abiciunt a semetipsis, pro eorum prosperitate præsentis, inani prorsus et sæculari sollicitudine æstuantes; crudeles plane, qui nequaquam proximos diligant tanquam se: crudeles, inquam, vel in se, vel in suos; imo, quod verius est, in utrosque. Nemo ergo, cum se videt non omnia reliquisse, centuplum non accepisse miretur.

L.V. — *Quod cælesti consolatione se privant qui resiliare parati sunt ad terrena.*

66. Pretiosa siquidem divina consolatio est, nec omnino tribuitur admittentibus alienam. Infelix tu, Esau, qui dixisti: *Num unam tantum benedictionem habes, pater?* (Gen. XXVII, 38.) Quanto melius diceres cum Propheta: *Unam petii a Domino, hanc requiram?* (Psal. XXVI, 4.) Indignus enim benedictione cælesti convincitur qui dubio quærit affectu, duplici petit intentione, aliud sibi refugium parans, si forte eam non obtinere contingat. *Major est iniquitas mea, ait fratericida primus, quam ut veniam merear.* Quid ergo? Renuat consolari anima tua, si veniam non meretur. Hoc solum deplora, hoc solum plange; aliud ne cogites quidem. Sed *nunc, inquit, omnis qui invenerit Cain, occidet me,* (Gen. IV, 13, 14). Grave scilicet damnum, grandis jactura, si perimatur corpus, quandoquidem anima periit! Sed occidendum sese causabatur infelix, tanquam pro magno beneficio habiturus si prohiberetur occidi. Quod et factum est. Consolationem miseram obtinuit quam quærebat, et oblitus est desolationis [al. male consolationis] maximæ, pro qua multo studiosius supplicare et remedium quærere oportebat. Simile quiddam et de Saule legisti, cum, Amalecitarum rege servato, primum quidem Samueli sancto visus est pro indulgentia supplicare: sed eo tamen in sententia persistente, *Nunc, inquit, honora me coram populo.* Hoccine est quod dicebas: *Peccavi, roga Dominum pro me?* (I Reg. XV, 24-30) Merito **310** non pepercit qui intuebatur cor, nec simulatæ est humiliationi misertus. Non ita sane, post majora licet crimina, inexorablem eum David, potuit invenire. Denique vix adhuc dixerat David, *Peccavi!* et responsum illi est, *Dominus, transtulit peccatum tuum a te* (II Reg. XII, 13).

67. Sic nimirum, sic usque hodie, dilectissimi, cuius mens ad alias consolationes inhiat, et non penitus in caducis et transitoriis renuit consolari, ipse sibi profecto cælestis subtrahit gratiam consolationis: quam si digna devotione, pleno affectu, desiderio vehementi petere, quærere, pulsare satageret, sine dubio petens acciperet, quærrens inveniret, pulsanti aperiretur. Alioquin si forte (quod absit!) pudendum illum apostasiæ saltum præsumperit, certum omnino sit testimonium veritatis accipientibus, aut nunquam eum omnia reliquisse, aut ipsum quoque postea deseruisse centuplum quod accepit. Nonnulli siquidem cum spiritu cœperint, heu! carne postea consummantur. Quod

si insanum est centuplum nolle recipere, velle relinquare plus quam insanum jure censetur. An vero plangendus tibi videtur qui abstractus et illectus a concupiscentia sua, sponte id deserit, libens abjicit, voluntarie derelinquit; et qui nutriebatur in croceis, amplexatur stercora? Non est unde causetur qui ejusmodi est, tanquam in eo videatur irritum verbum Domini, aut evacuata promissio. Dum enim reliquit omnia, habuit sine dubio reprobissam centupli benedictionem. Sine causa contendit: non ei magis quam Christo credimus; nec omnino acquiescimus mendacem eum facere qui promisit.

L.VI. — *De centuplo et vita æterna.*

68. *Centuplum, inquit, accipiet, et vitam æternam possidebit.* Illud enim in via, hæc in patria est; imo hæc patria, illud via; illud consolatio præsentis laboris, hæc futuræ felicitatis consummatio est. Sic nimirum et operariis hujus sæculi solet cibus in opere, merces in fine dari, sic militibus et stipendia ministrantur pro necessitate temporis, et novissime donativum majus erogatur pro quantitate laboris. Sic et filii Israel, donec terram promissionis intrarent, in deserto manna non defuit: et ab Ecclesia, post quæsitum regni cælestis adventum, quotidianus panis quotidie petitur in oratione quam ipse Salvator instituit. Habes hanc duplicem promissionem et in propheta evidenter expressam, ubi ait: *Reddet Deus mercedem laborum sanctorum suorum, et deducet illos in via mirabili* (Sap. X, 17). Ipsa est enim via festimoniorum Domini, in qua propheta alius sicut in omnibus divitiis delectatum se esse testatur (Psal. CXXVIII, 14). Utquid ergo in incredulitate moriemini, filii hominum?

L.VII. — *Quod centuplum hoc spirituale sit.*

69. At forte adhuc sæcularis ad hæc quispiam dicat: Ostende mihi centuplum quod promittis, et libens universa relinquo. Utquid ostendam? Fides enim non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum (S. GREG. Hom. 26 in Evang.) An potius homini ostendenti, quam Veritati credentes promittenti? Deficis scrutans scrutinio: nisi credideris, non intelliges. Manna absconditum est, quod in Apocalypsi Joannis victori promittitur (Apoc. II, 17). Novum nomen est, quod nemo scit nisi qui accipit. Videtur enim forte nonnullis præsentem sanctorum communionem, facultatum pariter et voluntatum, hoc loco centupli nomine designari. Et magna quidem hæc ipsa consolatio: sed non adeo generalis, ut possit universaliter omnibus convenire. Quantos enim sanctorum aut voluntarie eam deseruisse, ut anachoretas; aut volentia persecutionis, ut martyres exsilio relegatos, humana consolatio novimus caruisse? Datum optimum est centuplum hoc, desursum descendit a Patre luminum.

L.VIII. — *Quid sit hoc centuplum.*

70. An non denique omnia possidet, cui omnia

cooperantur in bonum? An non centuplum habet omnium, qui impletur Spiritu Sancto, qui Christum habet in **311** pectore? Nisi quod longe plus quam centuplum est visitatio paraleti Spiritus, et præsentia Christi. *Quam magna, inquit, multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te, perfecisti eis qui sperant in te!* (Psal. XXX, 20.) Vides quomodo memoriam abundantiae suavitatis hujus eructet anima sancta? quomodo exprimere gestiens verba multiplicet? *Quam magna, inquit, multitudo!* Hoc ergo centuplum adoptio filiorum est, libertas et primitiæ spiritus, deliciæ charitatis, gloria conscientiae, regnum Dei, quod intra nos est; non utique esca vel potus, sed justitia et pax, et gaudium in Spiritu sancto (Rom. XIV, 17). Gaudium sane non modo in spe gloriæ, sed etiam in tribulationibus. Hic est ignis, quem voluit Christus vehementer accendi (Luc. XII, 49). Hæc virtus ex alto, quæ Andream fecit amplecti [al. desiderare] crucem; Laurentium ridere carnificem; Stephanum in morte pro lapidantibus flectere genua ad orationem. Hæc illa pax, quam suis reliquit Christus, quando dedit et suam. Siquidem donum et pax electis Dei (Sap. III, 9); pax utique præsens [al. male præsentis] et donum futuræ. Illa superat omnem sensum, sed et huic quidquid sub sole placet, quidquid in mundo concupiscitur, non poterit comparari. Hæc gratia devotionis, et unctio docens de omnibus, quam expertus novit, inexpertus ignorat, quoniam nemo scit nisi qui accipit.

L.IX. — *Exhortatio brevis.*

71. Utinam hic filiorum hominum concupiscentia vigeat, utinam vel curiositas excitetur, ut dicant in cordibus suis: Non videtur hoc verbum ad inventionem humanæ, cui sic consonant uno ore testimonia Scripturarum. Quod si ita est, sine dubio vehementer erramus. Probare libet an hæc ita se habeant, gustare quid hoc absconditum manna sapiat, experiri quid sit hoc centuplum, quale gaudium in Spiritu sancto. Cras profecto respondebit ei justitia sua, qui id studiose quæsierit. Confestim ut gustaverit, videbit quoniam suavis est Dominus, quoniam bonus non modo tenenti, sed et quærenti se, animæ speranti in se (Thren. III, 25). Alioquin *venite et arguite me, dicit Dominus* (Isai. I, 18), si non omnis qui reliquerit patrem, aut matrem, aut domum, aut agrum propter nomen meum, centuplum acceperit, nunc in hoc tempore: parum est; et vitam æternam possidebit.

L.X. — *De vita æterna.*

72. Verum si in præsentis commendatione centupli sermo deficit, et ex abundantia cordis angustia oris obstruitur; quidni ad promissionem æternæ vitæ, defectum proprium ipsa etiam cogitatio fateatur? Si id quod ex parte est, non valet eloqui nec expertus; quid inexpertus de perfectione balbutire conetur? Oculum non vidit, Deus, absque te, quæ præparasti diligentibus te. Pax enim est quæ exsuperat omnem sensum, pax super pacem, indeficiens

exultatio, torrens voluptatis divinæ, flumen lætitiæ, gaudium plenum. Cogita quidvis, quidvis potes exopta; excedit cogitatum omnem, desiderium omne exsuperat illa felicitas, æternitas illa, beatitudo illa. Ad quam nos sua miseratione perducatur præveniens in benedictione dulcedinis, et indeficienter nobis interim tribuens promissam centupli gra-

tiam, ad solatium utique et remedium laboris hujus, ne deficiamus in via, et ut de exhibitione præsentium munerum firma sit expectatio futurorum, qui venit ut vitam habeamus, et abundantius habeamus, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per infinita sæcula sæculorum. Amen.

SCALA CLAUSTRALIUM.

SIVE

312 TRACTATUS DE MODO ORANDI.

Hic Tractatus inter opera S. Augustini (modo in tomo VI) reperitur sub hoc titulo, « Scala Paradisi, » cum hac Doctorum Lovaniensium Censura: « Hoc opusculum fertur etiam inter opera D. Bernardi, quamquam nec illius videatur esse. » In codice vero manuscripto Cartusie Coloniensis Guigoni (Cartusie majoris Priori quinto?) tribuitur. Exstat aliud ejusdem argumenti opusculum apud Chiffletium in Manuali Solitariorum, « de quadruplici exercitio cellæ, » sub nomine alterius Guigonis ad Priorem et Cartusienses Wittehamenses: ubi quatuor cellæ exercitia explicantur, tria quidem prima eadem quæ hic, nempe lectio, meditatio, oratio; sed quartum actio pro contemplatione, quæ præfertur in hoc tractatu, cujus inscriptio sic se habet in codice Coloniensi:

EPISTOLA DOMINI GUIGONIS CARTHUSIENSIS

Ad fratrem Gervasium, de vita contemplativa.

Dilecto fratri suo GERVASIO, frater GUIGO, delectari in Domino.

Amare te ex debito teneor, quia prior me amare incœpisti: et rescribere tibi compellor, quia litteris tuis ad scribendum me prius invitasti. Quædam ergo, quæ de spirituali exercitio claustralium excogitaveram, transmittere proposui: ut qui talia experiendo melius, quam ego tractando, didicisti, mearum judex sis cogitationum et corrector. Et merito hæc nostri laboris initia tibi primitus offero, ut novellæ plantationis primitivos fructus colligas: quoniam deservitute Pharaonis, te delicata solitudine laudabili furto surripiens, in ordinata castrorum acie collocasti: ramum de oleastro artificiose excisum prudenter inserens in oliva.

CAPUT PRIMUM.

Descriptio quatuor graduum exercitiorum spiritualium.

I. Cum die quadam, corporali manuum labore occupatus, de spiritualis hominis exercitio cogitare cœpisset, quatuor spirituales gradus animo cogitanti se subito obtulerunt: scilicet, lectio, meditatio, oratio, et contemplatio. Hæc est Scala Claustrali, qua de terra in cœlum sublevantur; gradibus quidem distincta paucis, immensæ tamen et incredibilis magnitudinis. Cujus extrema pars terræ innixa est; superior vero nubes penetrat, et secreta cœlorum rimatur. Hi gradus sicut nominibus et numero, ita ordine et munere sunt distincti. Quorum

proprietates et officia quidem singula quid circa nos efficiant, quomodo inter se invicem differant et præemineant, si quis diligenter inspiciat, quidquid laboris aut studii impenderit in eis, breve reputabit et facile, præ utilitatis et dulcedinis magnitudine. Est autem lectio, sedula Scripturarum cum animi intentione inspectio. Meditatio, est studiosa mentis actio, occultæ veritatis notitiam ductu propriæ rationis investigans. Oratio, est devota cordis intentio in Deum pro malis **313** amovendis, et bonis adipiscendis. Contemplatio, est mentis in Deum suspensæ elevatio, æternæ dulcedinis gaudia degustans.

CAPUT II.

Descriptio officiorum quatuor graduum.

2. Assignatis ergo quatuor graduum descriptionibus, restat ut eorum officia videamus. Beatæ igitur vitæ dulcedinem lectio inquirat, meditatio inveniat, oratio postulat, contemplatio degustat. Unde ipse Dominus dicit: *Querite, et invenietis, pulsate, et aperietur vobis (Matth. vii, 7).* Querite legendo, et invenietis meditando: pulsate orando, et aperietur vobis contemplando. Lectio quasi solidum cibum ori apponit: meditatio masticat et frangit: oratio saporem acquirit: contemplatio est ipsa dulcedo quæ jucundat et reficit. Lectio, in cortice; meditatio, in adipe; oratio, in desiderii postulatione; contemplatio, in adeptæ dulcedinis delectatione. Quod ut expressius videri possit, unum de multis supponam exemplum. In lectione audio: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (Id. v, 8).* Ecce breve verbum, sed suavi et multiplici sensu refertum. Ad

pastum animæ quasi uvam ministravit, quam postquam anima diligenter inspexit, dicit intra se: *Potest aliquid boni esse. Redibo ad cor meum, et tentabo si forte intelligere et invenire poterò munditiam hanc. Pretiosa enim et desiderabilis est res ista, cujus possessores beati dicuntur, quibus visio Dei, quæ est vita æterna, promittitur, quæ tot sacræ Scripturæ testimoniis collaudatur. Hoc ergo sibi plenius explicari desiderans, incipit hanc unam masticare et frangere, eamque quasi in torculari ponit: deinde excitat rationem ad inquirendum quid sit, et quomodo haberi possit hæc adeo pretiosa et desiderabilis munditia.*

CAPUT III.

Officium meditationis.

3. Accedens ergo sedula meditatio, non remanet extra, non hæret in superficie, ulterius pedem figit. Interiora penetrat, singula rimatur: attente considerat quod non dixit, *Beati mundo corpore*; sed, *corde*: quia non sufficit manus habere innoxias a malo opere, nisi a pravus cogitationibus mundetur in mente. Quod auctoritate prophetæ confirmatur dicentis: *Quis ascendet in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto ejus? Innocens manibus et mundo corde (Psal. xxiii, 3, 4).* Item considerat quantam hanc cordis munditiam optabat idem propheta, qui orans dicebat, *Cor mundum, inquit, creavit in me, Deus (Psal. l, 12)*: item, *Si aspexi iniquitatem in corde meo, non exaudiet Dominus (Psal. lxxv, 18).* Cogitat quam sollicitus erat in hac custodia beatus Job, qui dicebat: *Pepigi sedes cum oculis meis, nec cogitarem quidem de virgine (Job xxxi, 4).* Ecce quantum arctabat se vir sanctus, qui claudere oculos suos ne videret vanitatem, ne forte incautus respiceret quod postea invitus desideraret. Postquam hæc et hujusmodi de cordis munditia pertractavit, incipit cogitare de ejus præmio, quam gloriosum et delectabile est videre faciem desideratam Domini, speciosi forma præ filiis hominum; non esse jam abjectum et vilem, non habentem speciem qua vestivit eum mater sua Synagoga: sed stola immortalitatis indutum, et coronatum diademate quo coronavit eum Pater suus in die resurrectionis et gloriæ, die quam fecit Dominus. Cogitat quod in illa visione erit satiety illa, de qua dicit propheta: *Satiabor, cum apparuerit gloria tua (Psal. xvi, 15).* Videsne quantum liquoris emanavit ex minima uva; quantum ignis ex hac scintilla ortus est; quantum hæc modica massa, *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (Matth. v, 8),* in incude meditationis extensa est? Sed quantum adhuc posset extendi, si accederet aliquis talia expertus? Sentio enim quod puteus altus est: sed ego adhuc rudis tiro, in quo pauca hæc haurirem vix inveni.

4. His anima facibus inflammata, his incitata desideriiis, fracto alabastro suavitaten unguenti præsentire incipit, necdum gustu, sed quasi narium odoratu. Et hoc colligit quam suave esset hujus munditiæ sentire experientiam, **314** cujus meditationem

novit adeo esse jucundam. Sed quid faciet? Habendi desiderio æstuat, sed non invenit apud se quomodo habere possit: et quanto plus inquirat, plus sitit. Dum apponit meditationem, apponit et dolorem: quia sitit dulcedinem quam in cordis munditia meditatio esse monstrat, sed non prægustat. Non enim est legentis atque meditantis hanc sentire dulcedinem, nisi data fuerit desuper. Legere enim et meditari tam bonis quam malis commune est. Et ipsi philosophi gentium, in quo summa veri boni consisteret, ductu rationis invenerunt: sed quia cum Deum cognovissent, non sicut Deum glorificaverunt (*Rom. i, 21*), et de suis viribus præsumentes dicebant, *Lingvam nostram magnificabimus, labia nostra a nobis sunt: quis noster Dominus est? (Psal. xi, 5.)* non meruerunt percipere quod potuerunt videre. Evanuerunt in cogitationibus suis (*Rom. i, 21*), et omnis eorum sapientia devorata est (*Psal. cvi, 27*), quam eis contulerat humanæ studium disciplinæ, non spiritus sapientiæ, qui solus dat veram sapientiam; sapidam scilicet scientiam, quæ animam, cui inhæsit, inæstimabili sapore jucundat et reficit. Et de illa dictum est: *Sapientia non intrabit in malevolam animam (Sap. i, 4).* Hæc autem a solo Deo est. Officium enim baptizandi Dominus concessit multis: potestatem vero et auctoritatem in Baptismo remittendi peccata, sibi soli retinuit. Unde Joannes antonomastice et discretive de eo dixit: *Hic est qui baptizat (Joan. i, 33).* Sic de eo possumus dicere: Hic est qui sapientiæ saporem dat, et sapidam animam facit. Sermo siquidem datur multis, sed sapientia paucis; quam distribuit Dominus cui vult, et quomodo vult.

CAPUT IV.

Officium orationis.

5. Videns autem anima quod ad desideratam cognitionis et experientiæ dulcedinem per se non possit attingere, et quanto magis ad cor altum accedit, tanto magis exaltatur Deus (*Psal. lxxiii, 7, 8*); humiliat se, et confugit ad orationem, dicens: *Domine, qui non videris nisi a mundis cordibus, investigavi legendo, meditando quæsi vi quomodo haberi possit vera cordis munditia: ut ea mediante, vel ex modica parte possem te cognoscere. Quærebam vultum tuum, Domine, vultum tuum requirebam (Psal. xxvi, 8).* Diu meditatus sum in corde meo, et in meditatione mea exarsit ignis, ad desiderium amplius cognoscendi te (*Psal. xxxviii, 4*). Dum panem sacræ Scripturæ mihi frangis, in fractione panis magna cognitio est (*Luc. xxiv, 30, 31*): et quanto plus te cognosco, plus te cognoscere desidero, non jam in cortice litteræ, sed in sensu experientiæ. Nec hoc peto, Domine, propter merita mea, sed pro tua misericordia. Fateor enim quia indigna et peccatrix sum: sed et catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum (*Matth. xv, 27*). Da mihi, Domine, arrham hæreditatis futuræ, saltem guttam cœlestis pluvie, qua refrigerem sitim meam; quia amore ardeo.